

SVAR PÅ INBJUDAN ATT INKOMMA MED**SYNPUNKTER**

2023-10-26

Er referens: U2023/01467

Diarienummer: 0520/23

Synpunkter på regeringens forsknings- och innovationspolitik

Brottsförebyggande rådet (Brå) har inbjudits att inkomma med synpunkter på regeringens forskning och innovationspolitik, inför arbetet med nästa så kallade forsknings- och innovationsproposition. Härmed inlämnar myndigheten nedan synpunkter.

Brå berörs inte direkt, men indirekt, av inslag i forsknings- och innovationspropositionerna

Brå är en kunskapsmyndighet i rättsväsendet och en av huvuduppgifterna är att initiera och bedriva forskning inom det kriminalpolitiska området, som ska bidra till att verksamheterna inom det kriminalpolitiska området bedrivs kunskapsbaserat.

Myndighetens forskning finansieras huvudsakligen genom myndighetens statsanslag inom *Utgiftsområde 4 Rättsväsendet* i statsbudgeten, och en betydande del av forskningen genomförs på direkt uppdrag av regeringen. Det innebär att Brå till karaktären är en statlig forskningsutförare, som på instruktion och med finansiering från regeringen, bedriver tillämpad forskning som ska bidra till att rättsväsendet och de övriga verksamheterna på det kriminalpolitiska området kan utgå från forskningsbaserad kunskap.

Det beskrivna innebär vidare att Brå inte annat än undantagsvis har finansiering från forskningsråden eller andra instrument för forskningsfinansiering som hanteras inom politikområdet *Utbildning och universitetsforskning* (utgiftsområde 16 i statsbudgeten). Däremot berörs Brå indirekt av vilka initiativ som tas eller inte tas i dessa sammanhang. Vid sidan om att ingå i rättsväsendet är Brå en betydande forskningsaktör inom kriminologi och rättsforskning och därmed beroende av vad andra aktörer på området bidrar med. Dessa andra aktörer är inte minst forskare och forskargrupper vid akademien, som i stor utsträckning påverkas av forskningspolitiska beslut. Som en följd av den senaste propositionen på området har exempelvis forskningsprogrammet *Brottslighet* sjuösatts, som innebär i storleksordningen 45 miljoner kronor extra årligen till kriminologisk forskning vid framför allt akademien. Dessa aktörers betydelse för Brå gäller framför allt vad de kan bidra med i termer av egen forskning inom kriminologin som myndigheten kan ha nytta av, eftersom myndigheten bara kan beforska ett relativt litet antal frågor sett till de stora kunskapsbehoven. Därutöver är de viktiga för Brå då de bistår i kvalitetsgranskningen av myndighetens forskning, vid sidan om att de står för utbildningen av forskningskunniga personer som kan rekryteras till myndigheten.

Synpunkt 1: Önskvärt med strukturer som säkerställer att forskningsinitiativ för tillämpad forskning också resulterar i tillämpad forskning

På det forskningsområde där Brå verkar har myndigheten iakttagit att initiativ från regeringens sida för att få fram tillämpad forskning där resultaten bör kunna komma till ganska direkt nytta på avgränsade frågeområden i en viss samhällssektor, tenderar att hanterats i finansieringsstrukturer som inte tillräckligt tydligt värnar den tillämpade

inriktningen eller inriktningen mot specifika frågeområden. Resultatet riskerar då att bli mer av sedvanlig akademiforskning med betydande inslag av grundforskning.

Brå önskar att strukturerna och processerna för att ta fram och driva program med tillämpad inriktning förändras, så att det säkerställs att arbetet med satsningarna och den forskning som finansieras verkligen knyter an till och förverkligar intentionerna. Brå har noterat att en statlig utredning nu lagt förslag om hur det skulle kunna ta form (SOU2023:59). Brå har fått betänkandet på remiss och kommer att få anledning att ta ställning till förslagen mer ingående. Men redan nu vill myndigheten framföra att det rent generellt finns anledning att uppmuntra sådana tankar och initiativ. Rätt utformade kan de bidra till att särskilda och konkret syftande forskningsprogram om sådant som brottslighet och brottsförebyggande, ges bättre förutsättningar att redan från början inriktas på att kunna generera verksamhetsnära och i beslutsfattandet användbara forskningsresultat. Det skulle kunna vitalisera forskningsområdet som Brå verkar inom och stärka verksamheterna i rättsväsendet och på det vidare kriminalpolitiska verksamhetsområdet, vilket får betraktas som högst angeläget.

Synpunkt 2: Angeläget att forskningsprogrammet *Brottslighet* får fortsätta och fortsatt anslås medel

Det har under lång tid funnits stora behov av olika typer av analyser och studier av brottsligheten i olika avseenden och av samhällets insatser för att bemöta och förebygga brottsligheten, som inte i tillräcklig utsträckning kunnat tillgodoses av akademien och andra forskande aktörer som exempelvis Brå. Dessutom utvecklas delar av brottsligheten negativt i Sverige och det gäller inte minst brottsligheten av och i anslutning till de kriminella nätverken. Det har vidare lett till att rättsväsendets arbete med att utreda och på andra sätt hantera brottsligheten har intensifierats och att regeringen anslagit ökade medel till myndigheterna för att de ska kunna dimensionera sina verksamheter och klara av sina uppdrag. I den situationen har forskningsprogrammet *Brottslighet* varit ett välkommet nytt finansieringsinslag, både genom de medel som ställs till förfogande och den ämnesmässiga inriktning för programmet som regeringen stakat ut (se ovan). Brå vill därför framhålla vikten av att det även framgent anslås medel till programmet så att det kan bli långsiktigt stabilt och kunna bidra till mer verklighetsnära forskning på det kriminalpolitiska fältet.

Synpunkt 3: Formerna för etikprövning behöver förändras

I regeringskansliet har det tagits initiativ för att se över regelverket för etikprövning, vilket Brå ser positivt på. Brå har med sin stora erfarenhet av att etikpröva forskningsprojekt noterat att besluten inte är helt enhetliga. Det förekommer till exempel att projekt med samma typ av datainsamlingsmetoder och datamaterial får olika utfall i prövningarna, vilket bland annat försvårar möjligheterna att tydlig informera i organisationen om vilka förutsättningar och krav som gäller. Vidare är etikprövningen en tidsödande process som vid exempelvis regeringsuppdrag med snäva tidsmarginaler inte sällan skapar långa ställtider innan datainsamlingen kan påbörjas. Till följd av att Brå som forskande myndighet i sin tillämpade forskning ofta återkommer till tidigare använda datainsamlingsmetoder på liknande typer av datamaterial, upplevs det ineffektivt och ur integritets- och sekretesssynpunkt onödigt att behöva pröva samma fråga igen inför varje ny sådan studie. Möjligtvis kan det finnas anledning att ha något olika system för prövning för forskande myndigheter som Brå vars forskningsprojekt ofta är regeringsuppdrag och där myndighetsstrukturen säkrar upp frågor om sekretess och integritet, jämfört med vid universitets- och myndighetsforskning där projekten sällan är regeringsuppdrag och där de enskilda forskarna bär merparten av bördan att säkerställa integritet och sekretess. Mot denna bakgrund skulle Brå se positivt på att regeringen ytterligare flyttar fram positionerna i etikprövningsfrågan i forskningspolitiska sammanhang, som i forsknings- och innovationspolitiska propositionen.

Synpunkt 4: Behov av forskning i skärningspunkten mellan psykisk ohälsa och brott

En del frågeområden kombinerar att de är angelägna att få fram kunskapsbaserad forskning om, med att ämnesmässigt vara uppdelade så att olika delar av frågeområdena tillhör olika forskningsfält. Då finns det risk för att frågeområdet inte blir tillräckligt belyst av forskning. Ett sådant område gäller psykisk ohälsa och brott. Psykisk ohälsa och psykiatri å ena sidan och forskningen om brott och brottsförebyggande å andra sidan är viktiga forskningsfält, som har naturliga hemvister i bland annat den psykiatriskt orienterade medicinska forskningen respektive i kriminologin. Samtidigt får det anses oomtvistat att det finns angelägna frågor i skärningspunkten mellan psykisk ohälsa och brott. Återkommande framför exempelvis myndigheterna i rättsväsendet till Brå behov av mer kunskap om hur man i olika delar av sin verksamhet kan beakta och bemöta personer med psykisk ohälsa, och i andra fall gäller saken hur brott kan förebyggas i det lokala brottförebyggande samarbetet genom att ha och ta tillvara kunskap om relationen mellan psykisk ohälsa och psykiatri å ena sidan, och med brott och möjligheterna att förebygga och hantera brott å andra sidan. En av många konkreta exempel gäller möjligheterna att identifiera och diagnosticera neuropsykiatriska funktionsnedsättningar bland barn och unga genom att bedriva screening och att utifrån det kartläggningsarbetet ge stöd och behandling, vilket är verksamheter som i så fall utförs inom vård och behandling och ligger helt utanför rättsväsendet. Det handlar då om att åstadkomma förbättrade förutsättningarna för ett gott liv i många avseenden, samtidigt som man förebygger att psykisk ohälsa leder till brott som i sin tur drabbar andra människor.

Brås bedömning är att behoven av kunskap i den skärningspunkten borde kunna mötas upp med mer forskningsaktivitet, som kan ligga till grund för att utveckla verksamheter i vården respektive i det brottförebyggande samarbetet och i förlängningen bidra till minskad psykisk ohälsa och minskade risker för brott. Därför drar myndigheten slutsatsen att det vore välkommet med mer av initiativ för att stimulera forskning – och då inte minst tillämpad forskning – när det gäller skärningspunkten mellan psykisk ohälsa och brott, eller annorlunda uttryckt i gränslandet mellan vården och de brottsbekämpande och brottsförebyggande verksamheterna. Brå skulle välkomna sådana initiativ på det forskningspolitiska området, där den kommande forsknings- och innovationspropositionen framstår som en möjlighet.